

UO‘T: 631.115:330

“TOMORQA XO‘JALIGI TO‘G‘RISIDA”GI QONUN AHOLINI RIVOJLANISHINING YANGI BOSQICHI

Salixov Akmal Anvarovich

Toshkent davlat agrar universiteti mustaqil izlanuvchisi,

e-mail: asalixov1989@mail.ru

Annotasiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining “Tomorqa xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonunining mazmun-mohiyati, uning qabul qilinishi sabablari hamda aholi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ko‘rsatayotgan ta‘siri tahlil qilingan. Qonunda tomorqa xo‘jaligini yuritishning huquqiy, iqtisodiy va tashkiliy asoslari belgilab berilgan bo‘lib, u aholi bandligini ta‘minlash, oilaviy daromadlarni oshirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Tadqiqot jarayonida tomorqa xo‘jaliklarining qishloq va shahar aholisi turmush darajasini yaxshilashdagi o‘rni, ularni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari hamda qonunning amaliy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, mazkur qonun aholining tadbirkorlik faolligini oshirish, qishloq hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta‘minlashda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: tomorqa xo‘jaligi, qonunchilik, aholi rivojlanishi, oilaviy daromadlar, bandlik, oziq-ovqat xavfsizligi, qishloq xo‘jaligi, davlat qo‘llab-quvvatlashi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, tadbirkorlik.

Аннотация. В данной статье анализируется содержание Закона Республики Узбекистан «О приусадебных хозяйствах», причины его принятия и влияние на социально-экономическое развитие населения. Закон устанавливает правовые, экономические и организационные основы домоводства, которые служат обеспечению занятости населения, повышению доходов семей и укреплению продовольственной безопасности. В ходе исследования освещается роль домоводства в повышении уровня жизни сельского и городского населения, механизмы его государственной поддержки и практическое значение закона. Также обосновывается, что данный закон является важным фактором повышения предпринимательской активности населения и обеспечения устойчивого экономического развития в сельской местности.

Ключевые слова: домоводство, законодательство, развитие населения, доходы семей, занятость, продовольственная безопасность, сельское хозяйство, государственная поддержка, социально-экономическое развитие, предпринимательство.

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

Abstract. This article analyzes the content of the Law of the Republic of Uzbekistan "small households (tomorqa) farm", the reasons for its adoption and its impact on the socio-economic development of the population. The law establishes the legal, economic and organizational foundations of home economics, which serve to ensure employment of the population, increase family incomes and strengthen food security. The research process sheds light on the role of home economics in improving the living standards of rural and urban residents, the mechanisms of their state support, and the practical significance of the law. It is also substantiated that this law is an important factor in increasing the entrepreneurial activity of the population and ensuring sustainable economic development in rural areas.

Keywords: small households (tomorqa) farm, legislation, population development, family incomes, employment, food security, agriculture, state support, socio-economic development, entrepreneurship.

KIRISH

Qonunning qabul qilinishi tomorqa xo'jaligini rivojlanishiga olib keldi. "Tomorqa xo'jaligi to'g'risida"gi qonun Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 26-dekabrda qabul qilingan, Senat tomonidan 2021-yil 12-martda ma'qullangan va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2021-yil 1-aprelda imzolangan.

(qonun loyihasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan Rahbariyat topshirig'ini bajarish uchun kiritilgan, 19 moddadan iborat, uni ishlab chiqishda 11 nafar mutaxassis ishtirok etgan).

Qonunni ishlab chiqish uchun asos.

Amaliyotda tomorqa yer uchastkalari umrbod meros qilib olingan mulk individual uchun uy-joy qurilishi (uy-joy tomorqa yerlari) va yakka tartibdagi uy-joy qurish huquqsiz qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish (dala tomorqa yerlari) ajratilardi.

Yer uchastkalarini ajratish amaliyotini to'xtatib turish yakka tartibdagi uy-joy qurilishi uchun, yetishmovchilik va namunaviy uylarning yuqori narxi dala hovlilarining ruxsatsiz rivojlanishiga olib keldi.

Bunda joy qurilishi (uy-joy tomorqa yerlari) va yakka tartibdagi uy-joy qurish huquqsiz qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish (dala tomorqa yerlari).

Yer uchastkalarini ajratish amaliyotini to'xtatib turish yakka tartibdagi uy-joy qurilishi uchun, etishmovchilik va namunaviy uylarning yuqori narxi dala hovlilarining ruxsatsiz rivojlanishiga olib keldi.

(masalan, Qashqadaryo viloyatida 396 gektar dala tomorqa yerlarining 119 gektari (yoki deyarli 30 foizi) uy-joy bilan qurilgan bo'lib, unga egalik huquqini tasdiqlovchi hujjatlar mavjud emas)

Ushbu holatlar, birinchi navbatda, tomorqa xo'jalik yuritishning huquqiy mexanizmlari yo'qligi, shuningdek, buning uchun tomorqa yer uchastkalarini ajratish bilan bog'liq.

(Rossiya, Belorusiya, Ukraina, Qozog'iston va boshqa mamlakatlarda tomorqa fermer xo'jaliklari faoliyati qonun bilan tartibga solinadi)

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

Qonunning asosiy qoidalari:

1) tomorqa iqtisodiyotning huquqiy holati aniqlanadi:

a) shaxsiy tomorqa yer uchastkalarida erkin savdo uchun ham, oila ehtiyojlari uchun ham qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish bo'yicha mehnat faoliyati hisoblanadi;

b) tadbirkorlik faoliyati emas va davlat ro'yxatidan o'tkazish talab qilinmaydi. Bunda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga tomorqa xo'jaliklarning hisobini yuritish majburiyati yuklatiladi;

(qonun yakka tartibdagi uy-joy qurilishi uchun xususiy lashtirilgan yer uchastkalariga, shuningdek dehqon xo'jaligini yuritish uchun foydalaniladigan yer uchastkalariga tatbiq etilmaydi)

2) tomorqa iqtisodiyotni yuritishga ruxsat berilgan erlarning toifalari belgilanadi:

a) erkin savdo va oila ehtiyojlari uchun qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish maqsadida ushbu qonun kuchga kirgunga qadar umrbod meros qilib qoldiriladigan mulk huquqi asosida berilgan qishloq xo'jaligi yerlari, o'rmon fondi yerlari va aholi punktlari yerlaridan yer uchastkalari;

b) yakka tartibdagi uy-joy qurilishi uchun umrbod meros qilib olingan mulk huquqi asosida berilgan yer uchastkalari va uy-joylarni obodonlashtirish; (umrbod meros qilib olingan mulkka berilgan yer uchastkalari boshqa shaxslarga vaqtincha foydalanish uchun berilishi mumkin)

3) tomorqa xo'jalik egasining huquqlari belgilanadi:

a) olingan daromadlarni mustaqil narxlash va tasarruf etish, yetishtirilgan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini to'sqinliksiz sotish bozorlarda, savdo nuqtalarida;

b) Agroklasterlar bilan hamkorlik qilish, shuningdek, O'zbekiston qishloq xo'jaligi kooperativlari, fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari Kengashiga ixtiyoriy a'zolik;

v) engil tuzilmalardan issiqxonalar qurish va boshqalar.;

4) tomorqa xo'jalik egasining majburiyatlari aniqlanadi:

a) yerlardan maqsadli va oqilona foydalanishni, shu jumladan qishloq xo'jaligi ekinlarini ekish yoki ularni obodonlashtirishni ta'minlash;

b) tuproq unumdorligini saqlash va oshirish chora-tadbirlarini ko'rish, suv resurslaridan oqilona foydalanish;

v) qurilish huquqsiz ajratilgan yer uchastkalarida bino va inshootlar qurilishining oldini olish;

D) ekologik va sanitariya talablariga rioya qilish qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirishda va boshqalar.;

5) tomorqa xo'jalikni yuritishda foydalaniladigan mol-mulk ro'yxati (transport vositalari va qishloq xo'jaligi texnikasi, buyumlar, asboblari, qishloq xo'jaligi hayvonlari, asalarilar, uy qushlari, ipak qurtlari (pilla) va boshqa mol-mulk) aniqlanadi.;

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

6) Vazirlar Mahkamasi, mahalliy davlat hokimiyati organlari va fermer, dehqon xo'jaliklari Kengashining vakolatlari belgilanadi va tomorqa xo'jaliklarni rivojlantirish sohasidagi tomorqa yer egalari;

7) tomorqa iqtisodiyotda mehnat faoliyatining xususiyatlari mustahkamlanadi:

a) egasi va uning oila a'zolarining shaxsiy mehnatiga asoslanadi;

b) tomorqa xo'jalik yurituvchi shaxs o'zini o'zi ish bilan band bo'lgan shaxs maqomiga ega bo'lishi mumkin;

v) shaxsiy tomorqa yer uchastkasi egasi yoki uning oila a'zolari ijtimoiy soliq to'lovi mumkin (soliq kodeksiga muvofiq – kamida 245 ming so'm), bu ish stajini hisoblashda kalendar yili uchun hisoblanadi.

(agar ular kamida 0,04 gektar maydondagi uy-joy uchastkasida band bo'lsa yoki ushbu hududda qoramol yoki kamida 50 bosh parranda boqilsa)

Qonunning qabul qilinishi tomorqa yer uchastkalaridan maqsadli foydalanishni, shuningdek, tomorqa xo'jaliklar egalarining davlat idoralari bilan o'zaro munosabatlarida huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishini ta'minlashga imkon beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, "Tomorqa xo'jaligi to'g'risida"gi Qonun aholining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etuvchi huquqiy asos hisoblanadi. Mazkur qonun orqali tomorqa xo'jaliklarining maqomi aniq belgilab berilgan, ularni yuritish, rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari takomillashtirilgan. Bu esa aholi bandligini oshirish, oilaviy daromadlar manbalarini kengaytirish va kambag'allikni qisqartirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, qonun aholini yerdan samarali foydalanishga rag'batlantirib, qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirish, ichki bozorni oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Tomorqa xo'jaliklarining rivojlanishi aholining tadbirkorlik faolligini oshirib, qishloq va shahar hududlarida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga zamin yaratadi. Shu bois, mazkur qonunni amaliy jihatdan to'liq joriy etish va uning ijrosini kuchaytirish aholi farovonligini oshirishning yangi bosqichini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Tomorqa xo'jaligi to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari.
3. Samuelson P.A., Nordhaus V.D. Iqtisodiyot. – T.: Sharq, 2018.
4. Marshall A. Iqtisodiy nazariya asoslari. – T.: Fan, 2005.
5. Xolmo'minov Sh.R. Agrar iqtisodiyot. – T.: Fan va texnologiya, 2017.
6. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. – T.: Iqtisod-Moliya, 2019.
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari.

